

Educația media pentru drepturile omului

Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea din București

Educația media pentru drepturile omului include activități de învățare, educare și training menite să consolideze o cultură universală care să aibă în centru drepturile omului. Potrivit *World Programme for Human Rights Education* lansat în 2004, educația centrată pe drepturile omului urmărește obiective majore pentru bunăstarea individuală și colectivă¹:

- a. Consolidarea respectului pentru drepturile omului și libertăți fundamentale;
- b. Dezvoltarea personalității și a demnității umane;
- c. Promovarea înțelegerii, toleranței, respectului pentru diversitate, egalitate de gen și cooperare între națiuni, minorități;
- d. Capacitarea persoanelor pentru a participa efectiv la o societate democratică și liberă guvernată de domnia legii;
- e. Construirea și menținerea păcii;
- f. Promovarea dezvoltării sustenabile și a dreptății sociale.

Planurile de învățământ ale Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării pentru specializările Jurnalism, Comunicare și Relații Publice și Publicitate, pentru studiile de masterat și doctorat sunt alcătuite cu respectarea standardelor ARACIS pentru domeniul științe ale comunicării.

În zilele de 20-21 mai 2020 a fost realizată o consultare online a cadrelor didactice titulare (39 de persoane) ale Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării, în baza unui chestionar cu

¹ Plan of Action for the third phase (2015–2019) of the World Programme for Human Rights Education, Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, pagina 3.

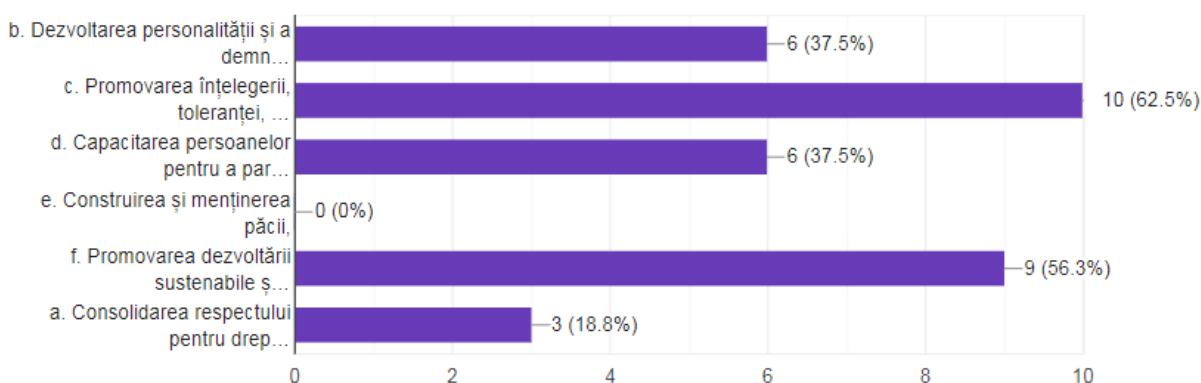
răspunsuri multiple care a colectat informații privind predarea unor discipline sau integrarea anumitor teme care contribuie la consolidarea drepturilor omului. La acest chestionar au răspuns 16 persoane, punctul de plecare al acestuia fiind obiectivele expuse mai sus.

Obiective ale educației centrate pe drepturile omului – răspunsuri multiple

Principalul obiectiv urmărit de disciplinele predate de cadrele didactice care au răspuns la chestionar este promovarea *înțelegerii, toleranței, respectului pentru diversitate, egalitate de gen și cooperare între națiuni, minorități* – 10 răspunsuri. Acesta este urmat de *promovarea dezvoltării sustenabile și a dreptății sociale* – 9 răspunsuri, la egalitate se situează două obiective *capacitatea persoanelor pentru a participa efectiv la o societate democratică și liberă guvernată de domnia legii* - 6 răspunsuri și *dezvoltarea personalității și a demnității umane* – 6 răspunsuri. Consolidarea respectului pentru drepturile omului și libertăți fundamentale a întrunit 3 răspunsuri (Grafic 1).

1. Disciplinele pe care le predați la FJSC urmăresc aceste obiective asociate domeniului drepturilor omului? Marcați, vă rugăm, ceea ce este relevant.

16 responses

Grafic 1 Discipline și obiective ale educației centrate pe drepturile omului

Discipline de sine stătătoare sau teme integrate?

Aceste obiective sunt urmărite prin discipline care pornesc de la problematica drepturilor omului sau prin anumite teme integrate în disciplinele recomandate de ARACIS pentru cele 3 specializări. O parte dintre cursurile care dezvoltă înțelegere, abilități, competențe și atitudini cu rădăcini adânci în domeniul drepturilor omului sunt:

1. Cursul de *Jurnalism și protecția categoriilor defavorizate* – temele pe care acesta le abordează sunt prezentarea conceptului de drepturi ale omului și drepturile copilului, excluziune și discriminare, protecția copiilor, participarea copiilor la luarea deciziei, drepturile copilului și mass media (selecție). Întregul curs pornește de la Convenția

- pentru Drepturile Copilului și a fost introdus în FJSC în urma unui parteneriat cu UNICEF. Cadrul didactic care oferă acest curs a beneficiat de pregătire specifică în domeniu, iar ulterior a participat la formarea altor cadre didactice din domeniul științelor ale comunicării pentru a sprijini integrarea acestei problematice în activitatea didactică.
2. Cursul de *Gen și politică* abordează următoarele teme: ce este genul? construcția socială a genului, inegalitate, intersecționalitate, gen și egalitate, gen și diferențe, violența de gen etc.
 3. *Atelierul de jurnalism* include dezbateri privind libertatea și democrația, dezbateri referitoare la echidistanța jurnalistului, la etică.
 4. Cursul de *Noi mișcări sociale și participare cetățenească* - Democrație, cetățenie și participare, Mișcări antiausteritate & critică a inegalității sociale, Mișcările pentru drepturile femeilor, Mișcările pentru drepturile persoanelor LGBTQ, Mișcările de mediu.
 5. Cursul *Comunicare în limbaj mimico-gestual* se adresează persoanelor cu deficiențe de auz și urmărește să ofere acces la mijloace de comunicare și de educație prin limbaj specific al semnelor, numit limbajul mimico-gestual. Cursul este unic în mediul universitar românesc. Disciplina sprijină dreptatea socială, consolidarea respectului pentru demnitatea umană pornind de la recunoașterea diversității persoanelor și a nevoilor acestora.

Teme care urmăresc obiectivele educației centrate pe drepturile fundamentale ale omului sunt integrate în cadrul unor discipline precum: Fundamente ale Științelor Sociale, Deontologia comunicării publice, New Media and Political Communication, Jurnalism feminin etc: inegalitatea socială, Statul de drept și statul liberal; Democrație și autoritarism, Amenințările iliberalismului și populismului, Sociologia corpului; Stereotipuri în publicitate, Reprezentarea mediatică a actorilor sociali; Media și spațiul public deliberativ; Internet și

citizenship, Antreprenoriat social, distincția dintre informație/opinie/zvon/știre/comentariu/analiză/editorial; principii etice în practicile de resurse umane.

Aceste discipline sunt oferite studenților la nivel de licență și masterat, regimul lor variază, sunt cursuri obligatorii, opționale și facultative.

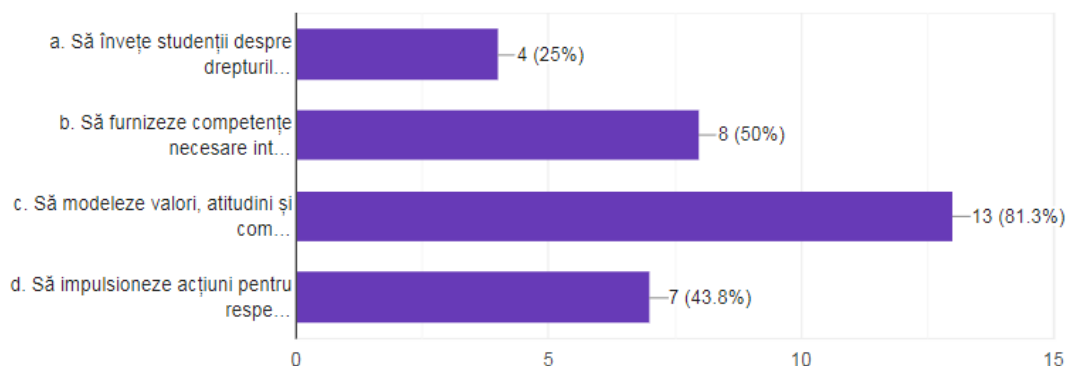
Obiectivele de cunoaștere, atitudinale, instrumental-aplicative² ale disciplinelor se grupează astfel (Grafic 2):

- Să modeleze valori, atitudini și comportamente care să susțină drepturile omului – 13 răspunsuri,
- Să furnizeze competențe necesare integrării drepturilor omului într-un mod practic în viața de zi cu zi – 8 răspunsuri
- Să impulsioneze acțiuni pentru respectarea și promovarea drepturilor omului – 7 răspunsuri.
- Să învețe studenții despre drepturile omului și mecanisme de susținere a drepturilor omului – 4 răspunsuri.

² Vezi *Plan of Action for the third phase (2015–2019) of the World Programme for Human Rights Education*, Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, pagina 4.

4. Conținutul disciplinelor pe care le predați urmărește:

16 responses

Grafic 2 Obiective de cunoaștere, atitudinale, instrumental-aplicative.

De ce au fost integrat astfel de teme în cadrul disciplinelor?

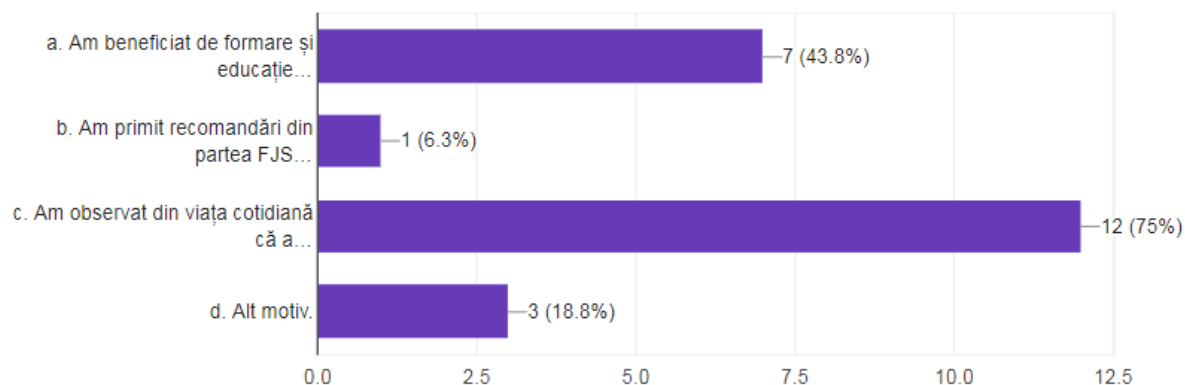
Cunoaștem din Rapoarte de țară³ că domeniul drepturilor omului este vulnerabil pe anumite paliere și pentru anumite grupuri. Întrucât nu există o coordonare națională la nivelul educației care să urmărească educarea tinerilor pentru îmbunătățirea și consolidarea drepturilor omului, am dorit să aflăm motivele principale care au impulsionat includerea unor teme specifice de către cadrele didactice titulare ale FJSC

Observăm că 12 din 16 profesori au remarcat că aceste informații sunt necesare în viața cotidiană, iar 7 au beneficiat au de formare și educație în domeniul drepturilor omului. Doar una singură acționat fiindcă a primit recomandare instituțională. Prevalează, așadar, demersurile și preocupările cadrelor didactice izvorâte din necesitatea generată de cerințele vieții cotidiene și experiența de formare în domeniu.

³ Pentru anul 2019, vezi <https://ro.usembassy.gov/ro/respectarea-drepturilor-omului-in-romania-raport-2019/>

5. Vă rugăm să ne spuneți de ce ați introdus aceste teme în conținutul disciplinelor pe care le predați.

16 responses

O parte dintre cadrele didactice **au și inițiat și participat la acțiuni, evenimente care să informeze, să educe, să expună studenții la problematica drepturilor omului**⁴, de exemplu:

- Serile FJSC la Facultate – invitații moderatorului, cadru didactic FJSC: Ambadorul Olandei la București, reprezentanți ai minorității rome și ong-urile anti-discriminare; Serile FJSC: “Imaginea etnicilor romi în presă” dezbateri pornind de la “Analiza media: Imaginea Romilor în presa scrisă și TV” și din Etnobarometru –Invitați:

⁴ Patru cadre didactice au lucrat și în proiecte de cercetare care abordează problematica drepturilor omului, cu accent pe cetățenie democratică și rolul mass media, libertatea de exprimare, egalitate de gen și drepturile femeilor.

Mircea Toma, de la Agenția de Monitorizare a Presei, Ciprian Necula, expert comunicare S.P.E.R.”

- ”Am adus invitați la cursuri din domeniul drepturilor omului. Am invitat studenții la dezbateri sau mese rotunde care au abordat problematica drepturilor omului în general sau a drepturilor copilului, drepturilor femeilor și egalitate de gen.”
- ”Colaborare la o campanie pentru ONG-ul WWF, legată de respectarea mediului”.
- ”pe chestiunea libertății de exprimare și informare corectă în perioada alegerilor, de exemplu: Detectorul de minciuni, național, finanțat de Reprezentanța Comisiei Europene, 2019 (Freedom House & FJSC)” etc.

Este important să subliniem câteva diferențe relevante în răspunsurile cadrelor didactice. Dacă unele urmăresc *per se* obiectivele educației pentru drepturile omului, altele abordează teme care *în mod indirect* răspund și obiectivelor educației pentru drepturile omului. În primul rând, în lipsa unei coordonări naționale sau instituționale care să vizeze educația în domeniul drepturilor omului, planul de învățământ include disciplinele prevăzute în standardele ARACIS pentru domeniul științe ale comunicării. Oferim date din răspunsurile cadrelor didactice care reflectă diferențele de abordare:

- ”sunt discutate cazuri, la curs și la seminar, mai ales pe libertatea de conștiință, drepturi civile, drepturi legate de muncă, protejarea demnității umane (victime, minorități), inadecvarea susținerii unor metode abuzive (tortura pentru obținerea de informații, de exemplu). Discuțiile sunt adaptate la tematica de curs și de seminar, nu au ca obiect drepturile omului în sine”.
- ”Analiza unor știri false, Interpretarea unor comportamente sau discurs care discriminează minorități, conceperea și realizarea unor campanii de comunicare care încurajează respectarea drepturilor omului și ale minorităților”.

- ”Temele vizează multe situații care au legătură cu drepturile omului. Focusul meu este pe drepturile femeii”.

Am urmărit ca în cadrul acestei consultări să aflăm **ce ar putea facilita integrarea unor teme în disciplinele** pe care le predau acestea pentru a urmări obiectivele educației media centrate pe drepturile omului. Răspunsurile sunt variate, regăsim acțiuni în sine, dar și formare specifică a cadrelor didactice în domeniul drepturilor omului și demersuri instituționale, inclusiv modificări ale planurilor de învățământ:

- ”Vizionarea la seminar a unor documentare pe tema drepturilor omului, și comentarii/dezbateri.”
- Training de specialitate. Eu simt că în România se consideră că toate problemele legate de drepturile omului au fost rezolvate odata cu intrarea în UE”.
- ”Având în vedere formarea mea educațională și civică, am integrat astfel de teme. Însă, pentru cursuri sau teme care să fie orientate substanțial orientate înspre educația media pentru drepturile omului e nevoie de asumare a unui astfel de obiectiv la nivelul instituției - FJSC sau Universitatea din București. De asemenea, e nevoie și de formare specifică sau de colaborare între cadre didactice”.
- „parteneriate FJSC cu instituții și trusturi media, dar și cu ONG-uri și asociații”
- ”Schimbări ale planului de învățământ în sensul stimulării spiritului civic și al conștientizării derapajelor de discurs din media”.
- ”Colaborarea cu ONG-uri care dezvoltă astfel de campanii”.
- ”O discuție mai largă în mediul academic pe aceste teme”.
- ”O mai mare orientare a programului de studii spre discipline fundamentale și analiza critică, ambele corelate cu analiza unor exemple relevante pentru domeniu / analiza unor date empirice”

- ”Participarea profesorilor la conferințe/ateliere pe aceste subiecte pentru a conștientiza importanța lor și pentru a identifica modalități de integrare a lor în curricula deja existentă”.

În opinia noastră, este importantă deschiderea pe care o arată cadrele didactice față de educația media care să integreze domeniul drepturilor omului având în vedere că nu toate disciplinele sau acțiunile întreprinse de cadre didactice urmăresc direct obiectivele acestui tip de educație, așa cum a reieșit anterior. În același timp, observăm predilecția înspre consolidarea acelor componente ale drepturilor omului care vizează: Respectarea libertăților civile, Discriminare, abuzuri de către societate, Alegerile și participarea politică prin media literacy, capacitatea de a identifica și contracara fake-news, dar și preocupare pentru cultura diversității, responsabilitate civică și personală a studenților care astfel ”ar înțelege mai ușor cum trebuie să evite încălcarea/ignorarea drepturilor omului în media și în viața organizațională din redacțiile media”.

Cultura societală care să aibă în centru respectarea și promovarea drepturilor omului se construiește inclusiv prin intermediul educației. Consolidarea acestei culturi are nevoie de o abordare instituțional - strategică pentru ca obiectivele din Planul de acțiune să fie urmărite în mod direct și să fie recunoscute ca o componentă substanțială inclusiv a educației media.

Raport realizat de conf.univ.dr. Oana Băluță,

22 mai 2020